

O. Kuczmarski (2)

Nowelizacja Instrukcji zarządzania lasu w fazie konsultacji

Urządzanie na nowo

Odnowiona IUL ma uporządkować procesy związane z urządzeniem lasu w nowych realiach. Na ten ważny dokument przyjdzie jeszcze poczekać, gdyż wiele proponowanych zapisów dzieli opinie ekspertów.

Środowiska leśne liczyły na rychłą nowelizację Ustawy o lasach. Prace legislacyjne niestety idą opornie. Stąd koniecznością stało się opracowanie wytycznych postępowania urzędniowego na kilka najbliższych lat. Wytyczne te nazwano projektem nowelizacji Instrukcji zarządzania lasu, choć *de facto* nie jest to typowa nowelizacja, lecz bardziej określenie sposobów prowadzenia urzędniowych procesów planistycznych w aktualnych warunkach prawnych, pełnych niejasności i wątpliwości.

Strategia nowelizacji

Specjaliści pracujący nad nowelizacją dostrzegli konieczność doprecyzowania zasad prowadzenia trwale zrównoważonej gospodarki leśnej. Za ważne uznali również wypracowanie odpowiednich form konsultacji ze społeczeństwem (w tym z samorządami, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi). Fundamentalną kwestią jest kompleksowe ujmowanie wszystkich form ochrony przyrody w lasach (ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000), w ramach planu urządzenia lasu. Kolejne problemy do rozstrzygnięcia to korelacja planowania urzędniowego z kierunkami zagospodarowania przestrzennego gmin i regionów oraz obowiązek precyzowania ekonomicznych warunków trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, w sytuacji rezygnacji z metod jej intensywnego prowadzenia, w związku z nakazami i zakazami wynikającymi z przepisów o ochronie przyrody.

Proponowane zmiany

Zespół Zadaniowy ds. nowelizacji IUL wypracował kilkanaście podstawowych zmian, które powinny ułatwić sporządzanie planów urzędniowych. Oto najważniejsze z nich:

- Szerzej ujęto siedliska leśne, nie tylko jako typy siedliskowe lasu, ale też jako leśne siedliska przyrodnicze (LSP)

Jacek Przypaśniak

Naczelnik Wydziału Urządzania Lasu i Geoinformatyki DGLP, przewodniczący Zespołu Zadaniowego ds. nowelizacji IUL

Ostatnia nowelizacja zasad prowadzenia gospodarki leśnej PGL LP – w rozumieniu aktów regulacji wewnętrznej, tj. Zasad hodowli lasu, Instrukcji zarządzania lasu i Instrukcji ochrony lasu – miała miejsce w latach 2002–04. Od tego czasu znacząco zmieniło się prawo m.in. na skutek dostosowania krajowych ustaw do przepisów Unii Europejskiej. Konieczność nowelizacji IUL wynika również z ustanowienia sieci obszarów Natura 2000 i przyjęcia nowej strategii hodowlano-urzędniowej, która zabezpieczy – z jednej strony – interesy ochronionych gatunków i siedlisk, z drugiej zaś pozwoli realizować zasadę trwałości lasów, ciągłości ich użytkowania oraz samofinansowanie się LP, poprzez pełnienie funkcji produkcyjnych. Certyfikacja lasów, wdrażanie zasad dobrych praktyk FSC – to przedsięwzięcia, które także

oraz konsekwentnie przypisano do LSP przyrodniczy typ drzewostanu (PTD) zamiast – nadal obowiązującego dla pozostałych siedlisk leśnych – gospodarczego typu drzewostanu (GTD).

- Dostosowano organizację prac urzędniowych do wymogów strategicznej oceny oddziaływania planu urządzenia lasu na środowisko i na obszary Natura 2000. Określono ponadto kompetencje gremiów doradczych i decyzyjnych na poszczególnych etapach prac, w tym: Komisji Założeń Planu (sprecyzowanie założeń projektu planu oraz uzgodnienie zakresu i szczegółowości prognozy oddziaływania planu urządzenia lasu na środowisko i na obszary Natura 2000), Narady Techniczno-Gospodarczej (uzgodnienie projektu planu wraz z prognozą i opiniami do prognozy), Komisji Projektu Planu (społeczna dyskusja nad projektem planu i prognozą, posumowanie oraz wnioski z uzasadnieniem do ministra zatwierdzającego plan urządzenia lasu).

- Umożliwiono ewidencjonowanie nowych rodzajów użytków gruntowych, tj. grup rodzajów powierzchni w SIIP i w TAKSATORZE (do naturalnej sukcesji tylko powierzchnie referencyjne, do szczególnej formy ochrony tylko takie, w których przewiduje się najwyższe rygory ochronne, do małej retencji wodnej, np. zalane przez bobry) oraz udoskonalono kryteria wyłączeń taksacyjnych (np. siedliska przyrodnicze i jednostki kontrolne).

- Przyjęto zasadę, że szczegóły dotyczące ochrony przyrody zostaną odpowiednio ujęte w programie ochrony przyrody, natomiast w opisie taksacyjnym tylko informacja ogólna o obszarach chronionych. W efekcie zadania ochronne przejmowane z planu ochrony lub z planu zadań ochronnych, zamiesz-

wywały wpływ na konieczność weryfikacji zasad zarządzania lasów w PGL LP.

Rozwój gospodarki leśnej trwa, toteż stale pojawiają się nowe wyzwania. W ostatnich latach leśnicy akcentują potrzebę usprawnienia sposobów określania i użytkowania głównego (rębnego i przedrębnego). Nowe technologie inwentaryzacyjne i informatyczne stają się koniecznością.

Nowelizacja IUL jest zadaniem trudnym. Poruszamy się wąską ścieżką prawną, z uwagi na liczne ograniczenia związane głównie z ochroną przyrody. Mając tego świadomość, dyrektor generalny LP powołał zespół zadaniowy składający się z osób zaliczanych do niekwestionowanych autorytetów w świecie nauki i praktyki leśnej. Stworzenie dobrego dokumentu to nasz priorytet. Stąd testowanie znowelizowanej instrukcji w dwóch nadleśnictwach, szeroka konsultacja środowiskowa. Dopiero po zebraniu niezbędnych doświadczeń i opinii dyrektor generalny LP podejmie decyzję o zatwierdzeniu IUL.

czane będą dla całych ochronnych obszarów funkcjonalnych w programie ochrony przyrody, zaś wskazania gospodarcze dotyczące poszczególnych drzewostanów – w opisie taksacyjnym drzewostanu.

- Przyjęto, że gniazda otwarte, kodowane jako GNIAZDA lub GNIAZDA ODNOWIONE (w odróżnieniu od GNIAZDA CZĘŚCIOWEGO), zostaną wyłączone z metody reprezentacyjnej pomiaru miąższości. Poprawi to dokładność pomiaru miąższości, przede wszystkim w KO i KDO.

- Przyjęto, że drzewostany do przebudowy ujmowane będą w wykazie drzewostanów kwalifikujących się do przebudowy niezależnie od podziału gospodarczego: A – pilnej w pierwszym 10-leciu, B – pełnej, stopniowej, rozpoczynanej w drugim 10-leciu, C – częściowej w ramach cięć pielęgnacyjnych (w tym trzebieży przekształceniowej); oznacza to rezygnację z odrębnego gospodarstwa przebudowy.

- Określono sposoby inwentaryzacji drewna martwego oraz szacowania zagęszczenia drzew w drzewostanach.

- Rozszerzono zakres analiz gospodarki przeszłej o analizę stanu zasobów drzewnych, wraz z określeniem pożądanego kierunku ich rozwoju, oraz o ocenę stosowanych sposobów monitorowania wpływu realizacji planu urządzenia lasu na środowisko i obszary Natura 2000.

dr inż. Janusz Czerepko Instytut Badawczy Leśnictwa

Jednoznaczne wprowadzenie do IUL Siedliskowego Indeksu Glebowego (służy on diagnozie siedlisk), choć wpisuje się pod względem założeń w klasyfikację WRB (World Reference Base for Soil Resources) jest, moim zdaniem, dość odważne. Wydaje się, że SIG wymaga analizy na dużej próbie pobranej w różnych typach siedliskowych lasu i stopniach zniekształceń z terenu całego kraju. Wyniki tych prac winne być najpierw opublikowane, co pozwoliłoby merytorycznie ocenić przyjętą metodę pod względem trafności diagnozy typologicznej, jej ograniczeń, a w konsekwencji jej przydatność praktyczną.

Wprowadzenie kartografii jednostek potencjalnej roślinności naturalnej do prac urządzeniowych oceniam pozytywnie. Jest to od dawna postulowana koncepcja zarówno przez leśników, jak i przyrodników, przydatna w realizacji programu Natura 2000, raportowaniu stanu lasów i siedlisk, wykonywaniu strategicznych ocen oddziaływania planów urządzenia lasu na środowisko, jak w innych aspektach ochrony przyrody. Jednak warto brać pod uwagę fakt, że zgodne z przyjętą tzw. kompleksową metodą typologiczną IBL, kartografia roślinności nie powinna być realizowana w oderwaniu od prac glebowych, co może zagrażać komplementarności przyjmowanych diagnoz.

- Określono dodatkowe analizy zmierzające do optymalizacji etatu użytkowania głównego (w tym: program TAKSATOR PLAN CIĘĆ, etat według pożądanego kierunku rozwoju zasobów drzewnych w nadleśnictwie, użytkowanie przedębne do 75% przyrostu, ograniczenie kompensaty zwiększonego użytkowania przedębne zmniejszeniem użytkowania rębne, miąższość netto użytków rębnych liczona według wzoru stosowanego do szacunków brakarskich w programie ACER, prognoza stanu lasu na koniec planowanego okresu gospodarczego).

- Znowelizowano standard LMN oraz opracowano szczegółową instrukcję techniczną sporządzania i wydruku map leśnych.

- Określono wstępnie zasady weryfikacji i aktualizacji programu ochrony przyrody (dokładna instrukcja przewidywana w terminie późniejszym).

- Zarekomendowano określanie warunków ekonomicznych w planie urządzenia lasu w formie profesjonalnej ekspertyzy przygotowanej przez IBL i sprawdzonej w Nadleśnictwie Krynki.

Decyzja w tej sprawie ma zostać podjęta w późniejszym terminie. W aktualnym projekcie instrukcji pozostaje się przy uproszczonym omówieniu warunków ekonomicznych, jednakże z wykorzystaniem wybranych elementów ekspertyzy.

Niejasne i chyba niepotrzebne jest jednak przyjęte założenie, odnośnie możliwości zastosowania w wybranych obiektach niepełnej inwentaryzacji zespołów roślinnych bądź też ograniczanie, w niektórych przypadkach, diagnoz do rangi niższych jednostek (podzespołów, wariantów). Nie wydaje się również zasadne wprowadzanie do kartografii systemu zbiorowisk zastępczych, gdyż są to formy często tymczasowe i o niejednoznacznej charakterystyce fitosocjologicznej. Informacje o zniekształceniach są zawarte w części dotyczącej stanu siedliska leśnego i nie należy ich powielać. Z drugiej strony konieczne jest zweryfikowanie przyjętych stanów siedlisk i przyczyn zniekształceń, które się nakładają, jak i mają już obecnie znaczenie tylko ściśle teoretyczne.

W nowelizacji przyjęto poprzedni schemat wyróżniania stopni uwilgotnienia siedlisk. Wydaje się wszakże zasadna analiza stopnia występowania wody gruntowej z poziomem oglejenia, gdyż poziom ten jest informacją o stopniu uwilgotnienia historyczną a nie aktualną. Warto w związku z tym zastosować dodatkowe kryteria wyróżniania stopni uwilgotnienia w poszczególnych typach siedliskowych m.in. roślin różnicujących, jak również jednostek fitosocjologicznych, które są ściśle powiązane z aktualnymi i rzeczywistymi poziomami wód gruntowych, jak i – ogólnie – z gradientem wilgotności siedlisk leśnych.

- Sprecyzowano drogę postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania planu na środowisko i na obszary Natura 2000, w tym na zasady sporządzania wymaganej prognozy.

- Sprecyzowano zasady organizacji prac urzędniowych oraz postępowania w sprawie zatwierdzenia planu urządzenia lasu.

- Rozdzielono dokumentację sporządzaną do planu urządzenia lasu na składniki obligatoryjne tego planu, wynikające z przepisów prawa i zatwierdzanych przez ministra oraz dokumentację pomocniczą, służącą tylko do dodatkowego uzasadnienia zapisów planu.

- Przyjęto, że w skład nowelizowanej Instrukcji urządzenia lasu wejdą trzy odrębne części (tomy):
 - Instrukcja sporządzania projektu planu urządzenia lasu dla nadleśnictwa,
 - Instrukcja wyróżniania i kartowania siedlisk leśnych,
 - Instrukcja techniczna sporządzania i wydruku map leśnych.

Metoda niedoskonała

W trosce o jakość nowelizowanej IUL dyrektor generalny LP przekazał ją do przetestowania w dwóch nadleśnictwach: Strzelce Opolskie (na zdjęciach) i Głęboki Bród.

– *U nas będą testowane dwa zupełnie nowe zadania: zdjęcia niemetryczne i ekspertyza ekonomiczna nadleśnictwa* – mówi nadleśniczy Nadleśnictwa Strzelce Opolskie Ryszard Miler. – *Wykorzystanie tych zdjęć to próba użycia tańszej technologii dla potrzeb zarządzania lasu, w szczególności do pomiaru geometrii uydzieleń i analizy stanu lasu. Ekspertyza ekonomiczna ma z kolei odpowiedzieć na pytania o pozycję ekonomiczną nadleśnictwa, także prognozowaną w przyszłym okresie obowiązywania planu zarządzania lasu.*

Autorzy nowelizacji są przekonani, że zmieniła IUL uporządkuje formę i sposoby technicznego wykonania dokumentacji do projektu planu oraz całość zagadnień planowania urządzeniowego, dotyczących zarówno gospodarki leśnej, jak i ochrony przyrody w lasach.

– *Przyjęta metodyka nowelizacji IUL nie jest doskonała, stąd przedstawiciele nauki zarządzania lasu i praktycy powinni zgłosić swoje uwagi i propozycje zmian do dyrektora generalnego LP* – uważa Marian Czuba, specjalista z zarządu BULiGI w Warszawie. ■

Emilian Szczerbicki

Czytaj też wywiad nt. nowelizacji IUL na s. 16.